

پناهگاهی که استفاده نشد

بسیاری وجود داشت که می‌توان از میان آنها باغ سزاوار، باغ علم، باغ فولادی، باغ ضرغام‌فر و باغ صناعی نام برد. باغ سزاوار متعلق به مرحوم سزاوار، وکیل مردم قم بود و یکی از درهای آن به خانه امام راه داشت. در این باغ زمان بمباران شهرها توسط رژیم بعثی صدام برای امنیت امام (ره) پناهگاهی ساخته شده بود. البته ایشان هیچ‌وقت به پناهگاه نرفتند.

این باغ در اختیار مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (ره) قرار گرفته و با دیوار از قسمت سرای محله جدا شده است. سال ۱۳۹۱ این باغ از سوی شهرداری خریداری شد و در اختیار سرای محله قرار گرفت.

از این باغ ۴ قنات عبور می‌کرد به همین خاطر همیشه سرسبز و پرآب بود. در این محدوده باغ‌های سرسبز

■ باغ خسروشاهی

■ نشانی: خیابان جماران، خیابان شهید حسن پور

باغ علی خسروشاهی با وسعت ۱۵ هزار متر در شمال جماران است. محمد تیموری، از ساکنان قدیمی محله جماران، درباره این باغ می‌گوید: «در سال‌های اول حضور امام (ره) در جماران، این باغ را به دلیل رعایت مسائل امنیتی و حفاظتی اجاره کردند. در ادامه و با اجرای طرح ساماندهی جماران توسط شهرداری تهران، باغ از وراثت مرحوم خسروشاهی خریداری شد و به‌عنوان سرای محله جماران در اختیار شورای محله قرار گرفت.»

سیدعلی خسروشاهی، مؤسس و مدیر کارخانه مینو، این خانه‌باغ را قبل از انقلاب برای سکونت در این محله خرید. گروه صنعتی مینو سال ۱۳۳۸ از سوی علی خسروشاهی بنیان نهاده شد و در آن همان سال فعالیت تولیدی خود را با تأسیس شرکت صنعتی پارس مینو آغاز کرد.

در میانه باغ ۱۵ هزار مترمربعی خسروشاهی، در شمال محله جماران، کوشک ۲ طبقه‌ای قرار دارد که این روزها با عنوان سرای محله جماران میزبان شهروندان است. البته ۷ هزار مترمربع از

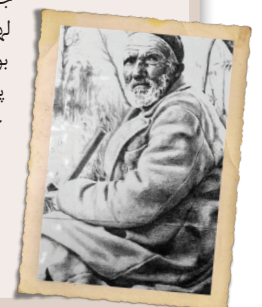
اهالی‌ای که نام‌شان با سفر حج گره خورده

■ ویژگی سکونتگاه: خانواده‌های اصیل شمیرانی و مهاجر

در روزگاری که هنوز نام خانوادگی مرسوم نبود، هر طایفه را به‌نام بزرگ آن طایفه می‌شناختند. جماران آن روزها روستایی در دامنه کوه بود و ساکنانش از چند طایفه تشکیل شده بود. در میان طایفه‌ها نام‌هایی همچون ملاحسین، کل‌ممد، کل‌حسین و... مشهور بود. محمد تیموری از قدیمی‌های محله می‌گوید: «طایفه‌های جماران اصالتاً شمیرانی بودند، اما برخی از طوایف هم از استان‌های اصفهان یا مازندران به این روستا آمده بودند که عده‌ای از آنها کارگران فصلی و جویای کار بودند و بعد از پایان فصل کشاورزی و برداشت محصول، به شهر و دیار خود برمی‌گشتند. محمود موسی‌خان، حاج حسنعلی، و... از دامداران بزرگ جماران بودند که برای اداره گله دام‌ها، گاهی از کارگران فصلی استفاده می‌کردند. دهه ۴۰ زمانی که کلکچال در حال ساخت بود، نیروی کار بیشتری از شهرهای دور و نزدیک به سمت جماران آمدند. برخی هم به‌دلیل آب‌وهوای این منطقه ساکن جماران شدند. جوشقانی‌ها و حسینی‌ها هم از طایفه‌های مهاجر از شهرهای همدان و شیراز بودند.»

به گفته تیموری بعدها که گرفتن شناسنامه اجباری شد، بسیاری از اهالی نام فامیلی عرفاتی و منایی را انتخاب کردند. ماجرا از این قرار بود که گرفتن نام فامیلی هم‌زمان شده بود با ایام حج و چون عده‌ای از جمارانی‌ها از سفر حج برگشته بودند نام فامیلی منایی و عرفاتی را انتخاب کردند. جمارانی، ملاحسینی، ازدری، عرفاتی، جبلی و... از دیگر نام‌های فامیلی جمارانی‌هاست. البته نام فامیلی جمارانی و جبلی هم به نام این روستا و کوه‌های اطرافش مربوط می‌شود. لهجه جمارانی‌ها شبیه به لهجه اهالی محله دولاب بود. زمستان‌های سرد و پربرف و تابستان‌های خنک جماران، موجب شده بود تا مردم در این دو محله جنوب و شمال تهران به‌عنوان محله‌های ییلاق و قشلاق تردد کنند.

بود، باغ بزرگ و زیبایی در محدوده حصارک داشت و این مکان به باغ زاهدی شهرت پیدا کرد و بزرگ‌ترین باغ محله جماران بود، چون به دامنه کوه امتداد پیدا می‌کرد.»

اهالی قدیمی خاطرات بسیاری از این باغ و صاحبش دارند. محمد تیموری، از ساکنان قدیمی محله جماران، می‌گوید: «اردشیر زاهدی هر روز از این باغ تا سرسره‌ای باسر پیاده می‌آمد و با اهالی هم‌کلام می‌شد. او به‌خوبی اهالی این محله را می‌شناخت، طوری که وقتی فرزند یکی از اهالی را می‌دید، می‌گفت به پدرت سلام برسان. این باغ بیشتر محلی برای برگزاری جشن‌های زاهدی بود.»

سرلشکر فضل‌الله زاهدی روزهای متمادی پیش از وقوع کودتا علیه دولت محمد مصدق را در این خانه‌باغ سپری کرده و بخشی از برنامه‌ریزی‌های این کودتا به نوشته اردشیر زاهدی در کتاب خاطراتش، در ویلای حصارک انجام شد.

حقایقی درباره خانه‌باغ پرماجرا

■ باغ زاهدی

■ نشانی: حصارک

حصارک یکی از قریه‌های منطقه شمیران است. امکانات رفاهی مطلوب، باغ‌های آباد، وضعیت آب‌وهوایی خاص و قنات‌های جاری باعث شد تا قبل از انقلاب این محدوده به ییلاق تفریحی برخی از رجال و سرشناسان آن دوران تبدیل شود.

عباس عرفاتی، از ساکنان قدیمی جماران، می‌گوید: «اردشیر زاهدی، پسر سرلشکر زاهدی معروف که داماد سابق شاه و آخرین سفیر ایران در آمریکا